

האום, ד"ר גונאר יארינג. המתווך הציע למצריים להתחייב מראש על נכונותה לכי רות שלום עם ישראל, והציע לישראל להתחייב מראש על נכונותה להחזיר את השטחים הכבושים למצריים.

סאדאת השיב בחיוב, נודדה מאויר נתנה, למעשה, תשובה שריי לית.

בכך חתמה על פסקדין מוות לחללי יום-הכיפורים.

ושבו שאלה של "אילו": מה היה קור רה אילו הטיבה משלת ישראל, שכללה או את השר מנחם בגין, בחיוב?

קרוב לוודאי שמילחמת יום-הכיפורים לא היתה מתרחשת, הייתה של אלפי צעירים היו ניצלים, וייתכן מאוד שביקורו של אנוואר איסאדאת בירושלים היה נערך כבר לפני חמש שנים...

כדאי היה, שבוע, לזכור את ה"אילו" הזה. לפחות כאזהרה לעתיד.

שלום, שיביא לפניו השטחים הכבושים. אם לא אשיג הסדר-שלום — אלהם.

כימעם כל הישראלים * צחקו, עד לזוהי-הכיפורים, שבו הפך הי צחק לכבי.

מאז המלחמה חזר סאדאת שוב ושוב על עמדתו העקרונית, שלא השתנתה: הוא מוכן לכרות שלום רשמי עם ישראל. תמורת החזרת השטחים הכבושים בשלוש הגזרות, והקמת מדינה לעם הפלסטיני, הוא לא סטה מכך ימינה או שמאלה. רק לגבי פרט אחד שינה את דעתו בהתמדה: מועד כינון היחסים הדיפלומטיים והמיסטריות עם ישראל. תחילה אמר: "בדור הבא". לאחר מכן: "בעוד חמש שנים". עתה הור כיח שהוא מוכן לכך לאלתר, עם חתימת הסכם-השלום.

על רקע זה — האיש, אופיו, תקופתו ומדיניותו — יש להבין את ביקורו בישראל.

להשפיע על מנחם בגין עצמו, או על מיפלגתו, או על שותפיו, או על מיפלגות אחרות. אולי הוא תולה תיקוות בהרכב אלטרנטיבי של השילטון.

כך או כך: הוא בוודאי החליט לעשות את המכסימום האפשרי, תוך קבנת סיכונים עצומים, כדי להגיע אל ליבו של "העם האוייב". אינו מכיר דוגמות רבות בהיסטוריה לעצד כזה.

אם לא יצליח לשנות את המדיניות הישראלית, ישרת הביקור את האלטרנטיבה השנייה. גם זה חייב להיאמר: אם יגיע סאדאת למסקנה כי אין תיקוה להסי דרי-שלום לפי תפיסתו, וכי אין מנוס ממלחמה — יוכל להסתמך על הביקור בישראל כעל הוכחה חסרת-תקדים לרצונו הטוב.

הוא יאמר אז לעולם: עשיתי כל מה שבדארם יכוד לעשות, ואזני יותר. אם לא הצלחתי, ואם הי ישראלים לא מוכנים לוותר על השטחים שכבשו — לייב העולם כולו להכיר בצידקתי ובזכותי לצאת למלחמה.

סכנה רבה יותר, למילחמה מתואמת, אך גם סיכוי רב יותר לשלום.

מבחינה זו חלה השבוע הרעה. תגובת העולם הערבי על ביקור סאדאת הגבירה את הפילוג והקשתה על מלאכת-השלום. אין ספק שסאדאת מודע לכך. אך הוא מקוה, בוודאי, כי ישיג הישגים שיוכיחו לכל הערבים שצדק, דבריו במהלך הביקור נועדו אף הם להתגבר על הפילוג במחנה הערבי ולשכנע את הכל כי לא ימ כור את הפלסטינים, או את עמיהעיות האחרים, תמורת נזיד-עשדים של שלום ישראלי-מצרי נפרד.

כל רמז לשימחה ישראלית על הפילוג הערבי, כל עודדו ישראלי לכך, כל דיבור על עז הסכם נפרד, כולל או חלקו — יחלישו את סאדאת ויפגמו ביכולתו להשיג שלום.

מול גלי שינאה

רגע שנתברר לו כי אינו יכול להביא את ישראל לנסיגה מן השטר חים בדרכי שלום, החליט סאדאת על מלחמה.

סגנון הייכל, מי שהיה איש-אמונו של עבד-אל-נאצר ויועצו של סאדאת בראשית שלטונו, תיאר אותו כך, בספרו הדרך לראמאדאן: "הוא אהב להקשיב לטענות בלי חיפזון, אך בסופו של דבר יקבל את ההחלטה לגמרי לבדו. כל אחד צריך לתת לו זמן בשפע, כדי לראות ולשמע את הדברים בעצמו".

כך, אחרי לבטים ומחשבה, החליט על מלחמת יום-הכיפורים, כשהוא מקבל על עצמו סיכון עצום. ספרתי בשבוע שעבר איך שיכנע את יאסר עראפאת להמתין ולסמוך עליו.

המלחמה שברח את מחסום-הפחד הערי כי היתה זאת מלחמה פוליטית, למען יעד פוליטי מוגבל ומוגדר היטב: להגיע למשא-ומתן משמעותי להשגת השלום.

רק מעטים יודעים כי פתום הי מידחמה, כאשר נפגשו נציגי ישי ראד ומצריים בקלומטר 101, הציע הנציג המצרי, הגנרל עבד אל-ראזק אבו-אל-עאמרה, לעמיתו הישי ראזק, האזנה ישראל מל, להגיע להסכם ישראל-מצרי ישיר. הי דבר היה מתבצע, לודא הטיחה נודדה מאויר על כך. נודדה נכנעה להנרי קסינג'ר, והסכימה להעביר את סיום המשא-ומתן לי זנבה, כדי שיוראה כאילו האמר ריקאים השיגו את ההישג.

אין פלא שגם החדש קיבל סאדאת את החלטתו מבלי לשתף בה את האמריקאים. הוא ישב עם עצמו, היררה, קיבל את ההחלטה הנועזת, ורק אז נתן לה פומבי.

אחת התכונות הבולטות ביותר של איש שקט וזהיר זה היא הנכונות לקבל תהי לטות מסוכנות עד להדהים, שאינן מור בנות תחילה, והמביאות עליו זעם ושינאה. הוא פתח במלחמת יום-הכיפורים, שבה סיכן את כל עתידו. לפני כן עיכב אותה במשך שלוש שנים, למרות שרבים בעולם הערבי השמיצוהו וגידפוהו בשל כך. הוא הפסיק את המלחמה בתנאים הסבבי רים ביותר (לאור המצב הצבאי שנוצר), למרות שרבים בעולם הערבי הכריזו עליו, בשל כך, כעל בוגד.

הוא חתם על הסכמי-הביניים, ובייחוד על השני, מול התנגדות ערבית חריפה וקולנית.

בכך פעם השתכנעו הערבים, בסופו של דבר, שהוא צדק, אך הסיכון היה שלו.

האיש שאינו משקר

תכונה שנייה של סאדאת, שגם היא חשובה להבנת מעשיו הים, דומה מאד לזו של מנחם בגין. **סאדאת אינו משקר. הוא אומר מראש מה הוא מתכוון לעשות, ומודע.**

לפני מלחמת יום-הכיפורים אמר לישי ראל ולעולם: אני רוצה להשיג הסדר-השלום.

* בכתבה, לסאדאת, הידד! (העולם הזה 2098).

לדבר אל הלב!

שם מזה, אם כן, בא לישראל? אני מציע לקבל את תשובתו, כמות שהיא: הוא בא לישראל כדי לדבר אל לב העם הישראלי.

אולי יורשה לי להוסיף דבר מה להבנת הנושא, מתוך נסיוני האישי.

ב-20 השנים האחרונות דיברתי עם הרבה עשרות מנהיגים ערביים, כימעט מכל עמי ערב — תוניסים, אלג'יריה, מארוק קאים, סוריה, עיראקים, דרום-ערבים, לבנונים, ועוד. אך עד לפני ארבע שנים, כשהתחלתי לדבר בעיקר עם פלסטינים, היו רוב השיחות עם מצרים.

בכל אחת מהמאות השיחות, חזרתי כמו תוכי על ארבע-חמש תיוות:

- ישראל היא דמוקרטיה. בדמוקרטיה, הממשלה תלויה בדעת-הקהל.
- מי שמתנגד למדיניותה הרשמית של ישראל, צריך להשפיע על דעת-הקהל הישראלי.
- מי שמשפיע על דעת-הקהל הישראלי, משפיע במוקדם או במאוחר על קו הממשלה.
- במצב הפסיכולוגי בו נתון הסיכוי סוך הישראלי-ערבי, אין כל אפשרות להשפיע על דעת-הקהל הישראלי באמרי צעות נוסחות, הצהרות דיפלומטיות, תהי לטות, קומניקאטים. צריכים להתרחש דבר רים דרמאטיים, המשנים את המצב באור פן ציוני, ולעיני כל.
- דברים דרמאטיים הם מועי שים החודרים להכרתו של כל אדם, באמצעות הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות. מאורע אחד, המתרחש בטלוויזיה, והמכריח כי "יש עם מו לדבר", שווה יותר ממיליון מילים.

מעולם לא היתה לי, עד כה, ההזדמרות להשמיע את הדברים באוזני אנוואר אל-סאדאת עצמו, אם כי אמרתי אותם לא פעם באוזני אנשים, מצרים ואחרים, הקר רובים לו מאד-מאד.

את בחזרומי המרחיקי-לכת ביותר לא העתתי לחלום על מיבצע כה נועז כמו ביקורו של סאדאת בישי ראזק — מיבצע התואם בדיוק, ופי כמה וכמה, לתיוות אלה.

לשלום או למלחמה

סאדאת בא לישראל כדי להגיד לקהל הישראלי, בצורה דרמאטית וישיירה ביותר שאי-אפשר להתעלם ממנה: אתם יכולים לבחור בין מלחמה ושלום. שלום פירושו — ויתור על השטחים המוחזרים, והענקת עצמאות לאומית לפלסטינים. המלחמה תהיה נוראה.

אין זה איום. זוהי הצגה פשוטה של המצב כמו שהוא. אם לא יוצר לוח להשיג שלום, אחרו ביקור כזה, לא יוכל להחזיק מעמד מבלי לצאת למלחמה.

מה מקוה סאדאת להשיג בכך? הוא רוצה בוודאי לנסות לשנות את דעת-הקהל בישראל, כדי שזו תקבל את השלום בתנאים אלה. אולי הוא מקוה

* גם אז: מילבד העולם הזה. שבועות זה יעץ להתייחס אל הברירה ברצינות.

הפילוג היא קללה!

זוהי, בלי ספק, המגמה הכללית, לה מתלוות השלכות מישניות. למשל, הסגנה כבירה זו תקל על הנשיא ג'ימי קארטר להפעיל לחצים על ממשלת-ישראל, למען שלום. היא תאפשר לו לשכנע את יהודי ארצות-הברית שהצד הערבי רוצה באמת בשלום, ועל כן הם חייבים להשפיע על מנחם בגין ועמיתיו לטובת השלום.

אדאת בא בתור מה שהוא — מצרי שהוא ערבי, שהוא מצרי.

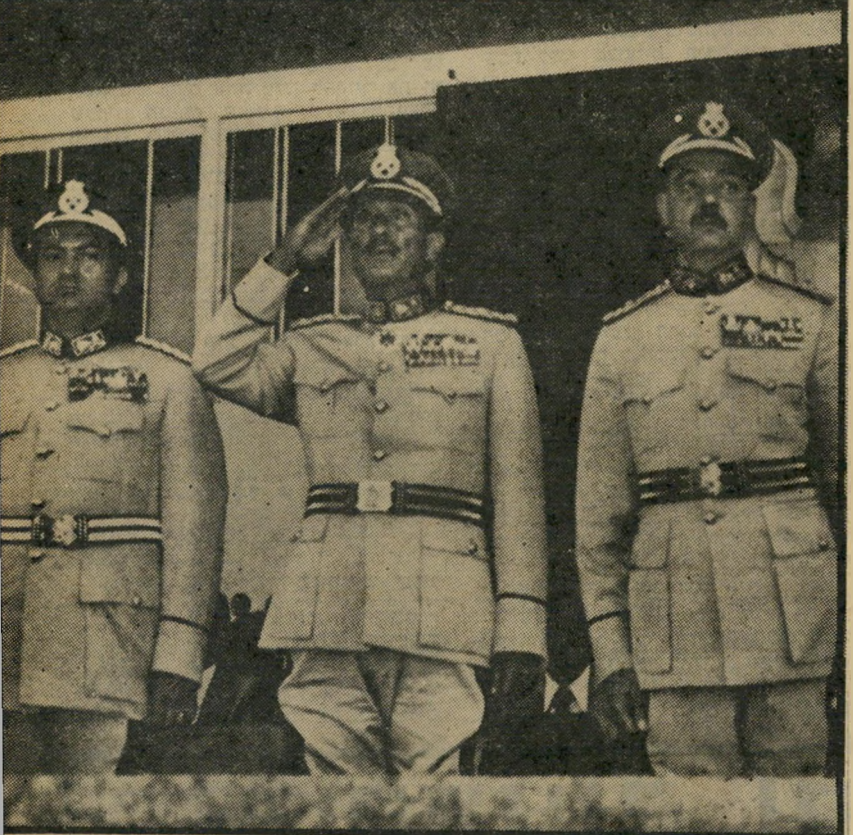
הוא יאמר אז לעולם: עשיתי כל מה שבדארם יכוד לעשות, ואזני יותר. אם לא הצלחתי, ואם הי ישראלים לא מוכנים לוותר על השטחים שכבשו — לייב העולם כולו להכיר בצידקתי ובזכותי לצאת למלחמה.

אדם על הירח

מעבר לכל הניתוחים וההערכות, נשי ארת ההתפעלות הפשוטה מן המעשה שנעשה.

היה מי שהישוה השבוע את ביקורו של סאדאת לביקורו של ניקסון בסקינג. אין דימיון ביניהם מבחינת ממדי ההעוה. ביקור ניקסון מתגמד לעומת ביקור סאדאת.

היה מי שהישוה את הביקור לנחיתה האדם הראשון על הירח. זוהי השוואה קולעת הרבה יותר, לפחות מבחינת תהי העוה. עד לפני שבוע היתה מצריים לחור קה מישראל יותר, מכפי שרחוק כדורי הארץ מן הירח. מסע החללית תוכנן עד

הנשיא אל-סאדאת ליד קבר החייל האלמוני בקאהי

מי שסבור שבא כדי להשיג הסכם נפ-רד, ישראלי-מצרי, נתפס לטעות מסורי כנת ביותר.

אילו רצה בכך, לא היה צריך להפריח את עצמו בירושלים. הוא ידע כי מנחם בגין מוכן להחזיר לו את פיני תמורת הסכם כזה, שיבטיח לישראל את שליטתה בי גדה המערבית.

סאדאת בא לשכנע את ישראל, ואת בגין, שדרך זו לא תצלה. מצריים רוצה בהסדר כולל וזקוקה לו — מטעמים נפשיים ומדיניים גם יחד.

מאז ימי בן-גוריון ראתה ישראל סכנה באחדות הערבים וברכה בפילוגם. אין שגיאה היסטורית חמורה מזו. ככל שגדל הפילוג בעולם הערבי, כן נמוגה תיקוות השלום. ככל שגוברת האחדות, יש אומנם

לפרטי הפרטים; הסכנות היו ידועות ומחור שבות; דבר לא הושאר למיקרה. ואילו סאדאת קיבל על עצמו סכנות שלא ניתן כלל לחשבן מראש. ויתכן שניתן להשוות מסע זה למפעל שר קולומבוס או העולם החדש — מסע ששינה את פני העולם, את כל הנתונים, את תהי מפה, את מהלך ההיסטוריה.

כזהו מסעו של סאדאת — תהיה התור צאה המעשית כאשר תהיה. השבוע הצטרף אנוואר איסאדאת, כן הכפר המצרי, בנו של פקיד זוטרי, אל גדולי האישים של המאה ה-20.

* מימין: שר-ההגנה, עבד-אל-ראזקי אל-נאמסי.